

درس پنجم: دماوندیه

قلمرو زبانی: معنی واژه، املا و دستور

معنی واژه:

- ۱- بگرای چو ازدهای گرزه: **نوعی مار سمی** (ش ۹۸)
- ۲- برای واژه مشخص شده مصراع «**سریر ملک عطا داد کردگار تو را**»، یک برابر معنایی از بیت زیر، بیابید. (خ ۹۹)
- «برکش ز سر این سپید معجر بنشین به یکی کبود اورند»
اورند
- ۳- بخروش چو شرزه شیر **ارغند** **خشمگین و قهر آلود** (ش ۹۹)

دستور:

- ۱- بیت زیر به شیوه بلاغی سروده شده است؛ آن را به یک جمله عادی برگردانید. (ش ۹۸)
- «چون گشت زمین ز جور گردون سرد و سیه و خموش و آوند»
چون زمین ز جور گردون سرد و سیه و خموش و آوند گشت.

- ۲- مفهوم فعل «ساخت» را در عبارت‌های زیر بنویسید. (ش ۹۸)

الف) آن نامدار لشکری عظیم ساخت: **فراهم کرد** (ب) او با ناملایمات زندگی ساخت: **سازش کرد**

- ۳- با توجه به بیت های زیر، درستی یا نادرستی هریک از موارد داده شده را تعیین کنید. (خ ۹۸)

تو مشّت درشت روزگاری از گردش قرن ها پس افکند

زین بی خردانِ سفله بستان دادِ دلِ مردمِ خردمند

- الف) در گروه اسمی «مشت درشت روزگار»، واژه «مشت»، هسته است. □ درست □ نادرست
- ب) ترکیب «مردم خردمند»، وصفی و ترکیب «بی خردان سفله»، اضافی است. □ درست □ نادرست
- ۴- در بیت زیر، ترکیب های اضافی را پیدا کنید و بنویسید. (د ۹۸)

«زین بی خردان سفله بستان دادِ دلِ مردمِ خردمند» دادِ دل / دلِ مردم

۵- در بیت زیر، کدام واژه حذف شده است؟ نوع حذف را بنویسید. (د ۹۸)

■ گر آتش دل نهفته داری سوزد جانت، به جانت سوگند می خورم (بعد از سوگند)؛ حذف به قرینه معنوی / «تو» در مصراع اول؛ حذف به قرینه لفظی

۶- نقش دستوری واژه‌ی مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۸)

■ تا چشم بشر نبیند روی بنهفته به ابر چهر دل‌بند مضاف‌الیه

۷- با توجه به بیت‌های زیر، به پرسش‌های داده شده، پاسخ دهید. (خ ۹۹ تجربی و ریاضی)

«تو قلب فسرده زمینی از درد ورم نموده یک چند

بفکن ز پی این اساس تزویر بگسل ز پی این نژاد و پیوند»

الف) نوع کدام یک از ترکیب‌های «قلب فسرده» و «قلب زمین»، اضافی است؟ قلب زمین

ب) یک ترکیب وصفی در بیت دوم بیابید و بنویسید. این اساس یا این نژاد یا این پیوند

۸- آرایه استعاره را در بیت زیر مشخص کنید و مفهوم آن را بنویسید. (دی ۹۹)

«بر کن ز بن این بنا که باید از ریشه بنای ظلم برکند» بنا در مصراع اول استعاره از ظلم و ستم

قلمرو ادبی (آرایه های ادبی)

۱- با توجه به ابیات «تا واره‌ی از دم ستوران وین مردم نحس دیو ماند، (دی ۹۸)

با شیر سپهر بسته پیمان با اختر سعد کرده پیوند»،

الف) شیر سپهر استعاره از چیست؟ خورشید (آفتاب) / ب) مفهوم کلی دو بیت خلق کدام آرایه را به یاد می آورد؟ حسن تعلیل

۲- با توجه به بیت «ای مادر سرسپید بشنو این پند سیاه‌بخت فرزند»، منظور شاعر از «مادر سر سپید» و

«فرزند سیاه‌بخت» چیست؟ مادر سر سپید: دماوند / فرزند سیاه‌بخت: شاعر (دی ۹۸، دی ۹۹)

۳- در کدام یک از بیت‌های زیر آرایه «حسن تعلیل» وجود دارد؟ دلیل خود را بنویسید. (خ ۹۹ تجربی و ریاضی)

الف) تا چشم بشر نبیند روی بنهفته به ابر چهر دل‌بند

ب) بر کن ز بن این بنا که باید از ریشه بنای ظلم بر کند

الف، شاعر ارتفاع قلّه دماوند را برای این می داند که می خواهد مردم صورتش را نبیند.

۲- آرایه مشترک در دو مصراع زیر چیست؟ (خ ۹۹ انسانی)

الف) با شیر سپهر بسته پیمان ب) پنهان مکن آتش درون را استعاره یا مجاز (شیر سپهر، استعاره از خورشید و آتش

استعاره از اعتراض و خشم)

قلمرو فکری: معنی و مفهوم نظم و نثر، درک مطلب و تناسب معنایی

۱- بگرای چو ازدهای گرز: مانند ازدهای سمی و زهردار، حمله کن. (خ ۹۸، خ ۹۹ انسانی)

۲- تو مشّت درشت روزگاری از گردش قرن‌ها پس افکند: ای دماوند تو مشّت بزرگ روزگار هستی که هنوز پس از

قرن‌ها به عنوان میراثی باقی مانده‌ای. (دی ۹۹)

۳- در بیت «پنهان مکن آتش درون را / زین سوخته جان شنو یکی پند»، «سوخته جان» چه کسی است؟ شاعر (ش ۹۸)

۴- مفهوم مشترک بیت های زیر را بنویسید. (خ ۹۹ تجربی و ریاضی، دی ۹۹)

الف) شو و منفجر ای دل زمانه وان آتش خود نهفته میسند

ب) دلا خموشی چرا؟ چو خم نجوشی چرا؟ برون شد از پرده راز، تو پرده پوشی چرا؟

توصیه به اعتراض یا ترک سکوت یا آشکار ساختن حرف درون